

Дзвоник

№104

Журнал для українських дітей Румунії
Місячник Союзу Українців Румунії. 8 рік видання, листопад, 2015 рік

№ 104, 2015 р.

Журнал для українських дітей
Румунії.

Заснований у 2007 році.

Над *Dzbonukem* працювали:

Головний редактор: Микола Корсюк

Редактор: Людмила Дорош

Редколегія: Іван Ковач, Михайло
Михайлюк, Михайло Трайста, Марія
Чубіка.

Адреса редакції:

м. Бухарест, вул. Раду Попеску, 15,
с.1

тел.: 021-222-07-29; 021-222-07-37;
телефони/факси: 021-222-07-37

Друкарня:

«S.C. SMART ORGANIZATION
S.R.L.»

Adresa redacției:

str. Radu Popescu 15, sect. 1

București, România.

Наша електронна адреса:
redactia.clopotel@gmail.com

Dzbonuk пропонує:

- * казки
- * оповідання
- * вірші
- * загадки
- * дитячу енциклопедію
- * сторінку народознавства
- * пісеньки
- * сторінки-розмальовки
- * рухливі ігри

*Увага! За достовірність надрукованих
матеріалів відповідають їх автори!*

Андрій ДЕМИДЕНКО

Моїй Україні

I

Україно,
Не зміряти
і віками
Вроду твою журавливіну,
Не обезлистити
навіть снігами
Мову твою тополину.

Україно!
Не стань сиротою при дітях,
Ти – благовіст мій
і воля,
Скільки надій в твоїх веснах
розлитих
Стільки журби
в твоїй долі...

Україно!
Під небом твоїм
Калинові пливуть острови,
У зелених вітрилах –
вишневі гудуть заметілі.

Україно!
Я промінь живий
В твоїм сонячній тілі!
З твого цвіту
і грому

Я на світ
Народивсь,
Україно!

Україно!
Ім'ям твоїм
не торгую,
Роду твого не цураюсь.
Вірю в тебе,
як у правду святую,
Бодем твоїм
я караюсь!

II

Як згасне вік мій
до краплини –
Одне прошу тебе
завжди:
«Ти народи мене,
Вкраїно,

Хоч би травою
народи!
Не розлучи мене з собою –
Хоч би травою
Народи...»

Микола КОРСЮК

Диво грибної пори

(XXX)

– Ну ось і просіка, провидень, – ще раз додала Павутинка.

– Хіба лиш одна траплялась нам подосі?

– Було їх кілька, та оця, гадаю, остання.

– Вже чував це ваше остання. Що ж, побачимо.

– Воно вже зовсім недалеко. Краще сказати – недалечко.

– Поживем – побачим.

– Я теж такої думки.

І дійсно, вони немного діставались до того «недалечко». Спочатку дубинячча порідшало і обабіч дороги, то тут, то там, стали з'являтися почорнілі й порепані поодинокі тополі. Петрусь гадав, що їх хтось навмисне понатикав отак, щоб вони відволікали подорожньому увагу і вселяли водночас надію, що з ними починається щось нове. Сонце вже ховалось за схилом і начебто лиш над ними ще слало марніючі полоси призахідного світла. Чи то від них, а чи від того «недалечко» в Петрусевій душі осіло тепле сподівання, щовнезабарі щось повинно сповнитись, а з тим «щось» повинне скінчитися дуже важливе для нього. Ішов неговіркий, а в голові колотились неспокійливі міркування, нагаваючи прерізні здогади про те, що пережив він сьогоднішнього дня. І між всього того неперемінно пробивався до нього батьків голос. Здавалось, ніби він увесь час іде поряд з ним, лагідний і повчаючий, як колись.

– А ось і вона! – вигукнула зненацька Павутинка, вибиваючи Петруся із солодкої замрії.

– Що? – не здогадуючись, запитав він.

– Дорога... – відмовила захоплено Павутинка, заметлявшись живо в повітрі.

Петрусь призупинився, окидаючи зацікавленим поглядом довколишність.

Справді, ліворуч, недалеко від них, наче з під землі, раптом виринула дорога, яка через десяток кроків розгалужувалась натроє. Павутинка і сама від здивування повисла нерухомо в повітрі. І мовби втратила голос. Нарешті

запитала, наче радилась.

– Кудюю? Я тут ніколи ще не була.

– Я теж, – відповів мляво Петрусь, всвердливши погляд у Павутинку. – Але ж ви все знаєте.

– Не більше від тебе, синку.

– Гаразд. Свисну на три сторони. Звідки луна більша озветься, туди й подамося, – і вставив два пальці в рот.

Через хвилину сильний свист сколихнув притихлу надвечірню довколишність. Коли луна озвалась і затихла, просторинь перетнув другий, а за ним через коротку хвилю третій.

Петрусь ще раз оглянув допитливо оточуючу, не мовлячи до Павутинки ані слова, мовчки пішов уперед, а Павутинка потеліпалась за ним, весь час запитуючи:

– А ти напевно знаєш, звідки одлунилось сильніше?

– Вам би краще знати, звідки повів сильніше дихнув. Звідтіля, – показав навмання рукою.

– Що ж, тобі видніш. Я ще тут ніколи не побувала. Це я вперше до брата... – не докінчила вона. А через пару хвиль додала: – Я покладаюсь на тебе, синку. Стара вже я і світ не той.

Петрусь щось прикидав подумки і не дуже прислухався до Павутинчиних слів. Більше до батькових. Ступав повагом. І йому було по-осінньому дивно на душі. Перед ним стелилась добре втоптана дорога, зрідка траплялись поживклі листочки. А решта – нічого. Десь у глибині пам'яті озивались виразно батькові слова, його з ним розмова. А може, розмови, безліч розмов, що злегка осіли колись у душі й зараз піднімаються до нього нерозбірливими уривками, розбуджуючи далекі милі спогади, що наяву проносились перед його очима й манили в далекі мерехтіючі сни. І всі вони були до болу приємними і близькими. Як оця багряна осінь і близькі до них небеса, переповнені наче чимось таємничим і незбагненим. Як усе, що з ними трапилось сьогодні і ще має статися довечора. Все оце диво грибної пори...

Людмила ДОРОШ

Подарунок

Хоча Юрко ще маленький і ходить в дитсадок, проте в нього вже є багато друзів. А найулюбленіший з них – це Мишко, з яким вони навіть проживають по сусідству. Вони в один і той же час почали ходити до дитсадочка, удвох чекали своїх мам, поки ті заберуть їх додому. Юрко навіть не раз заспокоював Мишка і умовляв не плакати, бо мама вже геть скоро приїде за ним, що вона не лишить його тут.

У дитсадку їм обидвом було спочатку нелегко. Діток було багато і ділитися іграшками багато з них не хотіли. Коли не отримував якусь іграшку, Мишко починав плакати, а Юрко ще із малечку звик ділитися з іншими, тож не раз він уступав свою іграшку Мишкові, щоб той заспокоївся і більше не вередував.

А одного дня Юрко приніс у дитсадок новісінький дерев'яний поїзд, який мав коліщата і його можна було тягати за собою. Всі діти були в захваті від цієї іграшки, але Юрко й сам ще не награвся нею, тож покищо й сам не дав її іншим діткам погратися. Одному Мишку він дозволив наприкінці дня погратися поїздом. Він побачив, як зрадів його друг, як не випускав із рук мотузочку ні на хвилику. І навіть коли за ним прийшла мама, хлопчик неохоче віддав іграшку і почимчикував до неї зі слезами на очах.

За ним у коридор вибіг Юрко:

– Візьми й пограйся ще, поки одягаєшся! – простягнув поїзд Юрко. – А коли виходитимеш, покладеш у мою шафу! – і побіг назад у групову кімнату.

Поки мама одягала Мишка, він радісно грався коником, але якось ненароком стукнув поїздом об вугол шафи і одне коліщатко відлетіло. Мишко захвилювався, спробував прилаштувати колесо назад, але в нього не виходило: воно поламалося і його вже ніяк не можна було причепити назад. Мама Мишка й не помітила всього цього, бо саме розмовляла з вихователькою. А Мишко, засоромлений, поклав

хутко іграшку Юркові у шафу і вони з мамою пішли додому.

Коли настала черга Юркові йти додому, він геть забув про коника, який лежав на верхній полиці його шафи. За ним прийшла не тільки мама, а й тато, і вони збиралися разом йти до цирку, який щойно приїхав у їхнє місто. І на другий день зранку Юрко теж не встиг взяти свою нову іграшку до рук, бо прийшов останнім у групу: вони повернулися пізно із цирку і на другий день вранці мамі було дуже важко підняти його з ліжка, тож він мало не спізнився. Забігши у групу, Юрко почав бавився з Мишком і розповідати йому, яких гарних тварин він побачив у цирку, геть забувши про свого коника.

А під час обіду вихователька занесла до групи величезний торт і весело повідомила всім діткам, що сьогодні день народження Мишка. Всі почали вітати хлопчика, заспівали йому пісеньку, а потім вони всі поласували смачним тортом. Юрко підійшов до Мишка і тихенько сказав:

– У мене є для тебе подарунок!

– Який? – загорілися в Мишка очі.

– Візьми мій поїзд, він же майже новий, я ним погрався тільки один день. Я ж знаю, як він тобі подобається! – щиро сказав Юрко, ані крихти не жалкуючи, що розстається зі своєю новою й такою гарною іграшкою. – А тато привезе мені іншу іграшку

Мишко почервонів, як рак, а Юрко додав:

– Бери, бери, не соромся! Я ж тобі від всього серця дарую, щиро, ти ж мій найкращий друг!

Мишку було соромно зізнатися про вчорашній нещасливий випадок і він промовчав. Але докори совісті не давали йому спокою. Наступного дня він приніс Юркові з дому свою найулюбленішу іграшку – вертоліт на управління. І хоча вони й залишилися найкращими друзями, Юрко так ніколи й не дізнався про випадок із поїздом. А от Мишко ніколи про нього не забув. Відтоді він навчився відповідати за кожен свій вчинок, яким би той не був.

Михайло МИХАЙЛЮК

Чому ведмідь не має хвоста

Звірі обурені порадою сови

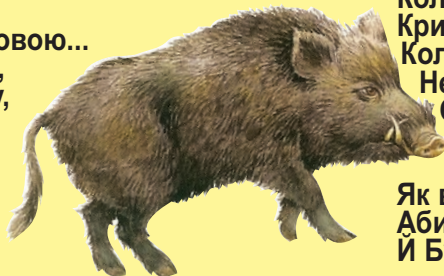
(Продовження з попереднього числа)

Повік не знайдемо Бурмила! –
Кажу я вам,
Кабан-зуб гострий.
Гадали ми:
Зберемось в лісі,
Поникаєм туди-сюди
И Бурмила
Виручим з біди..?
Ніж думати й робити так,
То ліпше привести собак!

Замок Кабан,
А наші звірі
Від сорому
Аж поніміли...

– Ти правду кажеш,
А що радиш? –
Борсук озвався
Десь позаду.
– Бо забагато,
Вже годину,
Нам докоряєш
За провину
Із тою
Зарозумілою Совою...
Я так втомився,
Що зараз впаду,
Життя віддам я
За громаду!

– Ого, а ти
великий пан! –

Підвищив голос
Знов Кабан.

– Розкис, то йди собі
До друга Крука,
Бо покажу
Тобі ще й бука –
Утому швидко він зніме.
Гей, браття,
Слухайте мене!
Чому весна
Усім немила?

Та через нашого Бурмила!

Розумне слово –
Мудрість, сила,
Немов надія –
Має крила.
А мовив слово
Він, Кабан,
А не якийсь
Дурний баран...
– Кажи, Кабане,
Нас не муч,
Як маєш
Від загадки ключ!

Надувся Кабан-зуб гострий весь,
Звів очі хитрі до небес:
– Як мучивсь я, аби не спати,
Ніхто не зміг би описати.
Як той бобер, колоди гриз,
Косив траву, рубав я хмиз,
З гори котивсь, бовтав болото,
Немов шукав у ньому злото,
Лежав ночами горілиць,
Просив я грому й блискавиць,
Лічив на небі я зірки
І камінці біля ріки.
Чекав, що, може, рак десь свисне
І в голові ідея блисне...
Коли вже ледь волочив ноги,
Блукав без стежки, без дороги,
Коли я чув, як мій живіт
Кричить голодний на весь світ,
Коли язик напух у роті,
Немов колода у болоті,
Одна мене тримала сила:
Любов до нашого Бурмила!
Хай знає братство – мусить знати!
Як важко план було складати,
Аби дарма нам не блукати
И Бурмила сліпо не шукати!

Присів Кабан на в'язку сіна,
А звірі впали на коліна:

– Веди, веди на слід Бурмила –
Хай буде днина нам ця мила.
Якщо слова твої не вітер,
Ім'я К-а-б-а-н – всього п'ять літер –
Для братства стане золоте,
Тільки скажи:
Бурмила нам шукате де?

(Далі буде)

Василина ГОЛОВЧУК

Просто сон

Вранці прибігає до мене кума-сусідка і без привітання починає:

– Ой, кумо, знала б ти, який сон мала я і з ким розмовляла. Тоді не було зовсім страшно, а вже як прокинулася – страх охопив мене, що навіть волосся на голові дибом стало.

Зварила я кави, сідаємо за стіл, навіть забула про неї, коли кума почала:

– Сиджу на лавці під тинном, на вулиці, задумалась, коли підходить до мене й сідає на лавку Іван Шмуляк, поет, син нашої сусідки баби Петрової. Привітався й питає, чи не бачила я його матір, як здоров'я, як живеться, чи ще читаю, а, може, й пишу?

– Я знаю, що ти любила читати, мені розказувала мама, як твоя бабуся скаржилася, що читаєш і забуваєш навіть їсти, швидко помреш із голоду, а моя мама сміялася і відповідала:

– Вона не голодна, вона ковтає книжку.

– Я цим дуже гордився, адже першу книжку в руки дав тобі я, не розказувала тобі мама? – запитує в мене.

– Ні, не розповідала, – відповідаю, – розкажіть, будьте ласкаві.

– Одного разу, як і зараз, прийшов я додому, сюди в село, не повідомивши маму, тож не застав її вдома.

Зайшов до вас, до першої сусідки-своячки, діди були рідні. Твоя мама, побачивши мене, зраділа й говорить до мене:

– Сам бог тебе прислав, посидь із малою, поки я піду до Тиси з білизнаю. Мала спить. Якщо прокинеться – не говори до неї, лиш гойдни колиску.

Я сідаю на лавицю біля столу, який був застелений білою скатертиною, а на ньому лежав молитвеник, із якого, мабуть, молилася твоя мама за тебе, щоб була здорова, розумна та щаслива. Переглядаю його, як ти враз розплакалася. Я встав із книжкою в руках, кидаю її тобі в колиску, а сам починаю колисати. Ти замовкла. А коли я, не хотючи, поранив тебе книжкою, – думаю, – і відбираю її в тебе. А ти знов у плач. Я повертаю тобі молитвеник, ти замовкаєш.

Повернулась і мама з білизнаю, я розповів їй все, що і як, і вона зробила те саме, щоб переконатися. Завжди, коли приїздив до Луга, твоя мама дякувала мені за те, що знайшов твою улюблену іграшку – книжку, листочки якої будеш цілий день торкатися й мовчати.

Він знав, що я була дуже плаксивою, і коли його мама сварила мою, щоб не мучила дитину, твоя відповідала:

– Кумо, я лише їй говорила, що дістане пруттом, і лиш ішла по нього, а вона вже так галасує, що на всю вулицю чути.

– Я це вже пам'ятаю, і знаєте, ще пам'ятаю маленький молитвеник, із якого «читала» бабусиним кумам. Я знала його напам'ять, навіть пальчиком водила, коли читала, а вони, бідні, не знали цього і вихвалювали мене, а бабуся гордилася, наче пава. Щоб зовсім не порвати його, мама купила мені у книгарні першу, тобто другу, книжку «Плаксива Ліза». Там наче про мене – сміялися старші, коли приходили до нас. І ви теж.

А я знаю про вас. Нанаша казала, що коли відходили від нас, завжди брали із собою води з Тиси, слоїк камінців та глини із города. А для чого – розкажіть мені сам.

– Знай, – відповідав мені, – коли виростеш і підеш із дому далеко-далеко, як я, то сама переконаєшся на своїй шкурі. А поки-що слухай. Квіти, які сіяла мама навесні, васильки і чорнобривці, не цвітуть і не пахнуть так на іншій ґрунті, як удома, в нашій селі. Тому, щоб почувати себе нібито вдома, у Лузі, беру глину, сиплю на клумби і сію квіти, поливаю їх водою із нашої Тиси. Камінчики теж дорогі мені. Перед сном перебираю їх у жмені, закриваю очі і чую шепіт Тиси – коли тихий-тихий, деколи бурхливий. Під час дощу мені вчувається шелест вербового листа, що хоче приспати мене колисковою.

Ось і мама іде назустріч. Я прокидаюся, і не на вулиці, а в ліжку, і лише тепер страх огортає мене. Ось я прийшла до тебе, щоб розказати свій сон. А чи там усе правда, чи ні, хто мені тепер підтвердить, коли їх давно вже немає серед нас...

Анатолій КАЧАН

Крилате насіння

Кружляє над нами
Насіння крилате,
Радіє насіння,
Що вміє літати.

Це клени високі
З осінньої гілки
Синів проводжають
В далеку мандрівку.

І згадують сумно
Дерева бувалі:
Колись і вони
Над землею літали!

– Ми знову знялись би,
Як наше насіння,
Та роки не ті,
І тримає коріння...

Кружляє у небі
Насіння крилате,
Радіє насіння,
Що вміє літати.

Одна насінина
З кленової крони
Довірливо сіла
Мені на долоню.

І каже: – Я довго
Блукала над містом,
Але на асфальт
Не наважилась сісти.

Благаю, мій друже,
Якщо це не важко,
Візьми й посади мене
В землю, будь ласка.

Я виросту кленом
У нашому краї
І шумом зеленим
Тебе привітаю.

Анатолій КАМІНЧУК

Пізній іде листопад

Трави зів'яли, і квіти не квітнуть,
Хоч умивають їх роси-дощі.
Осінь відквітла, відлітувала,
Віддарувала нам дні золоті.
Осінь з сльозами відходить,
Ронить під ноги свій лист,
Гуси полинули в вирій,
Чути лиш ворона крик.
Сонце з-за хмар не виходить.
Небо у сум повилось.
Тягнуться сиві тумани,
Мрякою все затяглось.
Стихли вітри-буревії,
Десь причаїлись, мовчать.
Осінь в дорогу далеку
Йде по зів'ялих листах.
Плачуть дерева дощами,
В тихій задумі стоять.
Осінь прощається з нами –
Пізній іде листопад.

Людмила ГНАТЮК

Розважалочка листопадова

Затремтів осінній сад –
Супить брови Листопад...
Всі дерева обскубав –
Знайте норів мій! – мовляв.
Листопад – сердитий дід:
В нього серце, наче лід,
В нього хата, мов барліг,
Він в дощі влітає сніг!..
Але інколи, бува,
Листопадна голова
Проясниться промінцем,
З ока щось змахне тихцем
Й подарує мимохідь
Передзимну тиху мить...

Михайло ГАФІЯ ТРАЙСТА

ПАСТУШОК

Вже кілька днів підряд, щойно зійде Боже сонечко, як Павлик вже жене пасти Кублейових ягнят на толоку, що за селом. У такий ранній час інші діти, ровесники Павлика, обертаються в ліжку на другий бік і снять ще один сон. Але Павлик не нарікає. Як він любить ці весняні ранки! Любить дивитись, як на зеленій травичці блищать кришталеві краплини роси, а навкруги – яблуневі сади купаються в молочному цвіті, повітря таке свіже, аж в голові паморочиться, ще й теплий вітерець лоскоче заспане обличчя і розвіває чорне волосся, сповіщаючи гарний весняний день. З густих кущів, які ростуть довкола толоки, чути щебетання різних пташок. Ось, чути стукіт дятла, нібито хоче сказати:

«Стук, стук, стук... Досить спати, пора новий день зустрічати!»

На те озивається непосидюча зозуля:

«Ку-ку, ку-ку, ку-ку...»

А з другого боку відповідає їй одуд:

«Пу-пу-пу, пу-пу-пу...» – наче хоче посперечатись з кумою зозулею, хто з них краще співає.

З торбинкою через плече, в яку Кублейіха щоранку кидала грудку мамалиги і жменю сушених слив або сушениць з яблук чи груш, Павлик гордо іде попереду отари ягнят, наче отаман попереду війська. І, справді, він міг гордитися своєю отарою. Хіба ще хтось із пастушків доглядав стількох ягнят, як він? Більшість із хлопців мали по два чи три ягнятка, тільки Юрко Косован мав вісім. Та чотирнадцять, як у нього, не мав ніхто!

Тому Павлика всі хлопці-пастушки вважали своїм вожаком і слухались його у всьому. Хоч то і не були його ягнята, та, все ж таки, були під його опікою, і він головою відповідав за них.

– Дивись, хлопче, не спускай очей з ягнят! – погрожував йому щоранку Йосип Кублей. – Загубиш бодай одне, то за ребро підвішу!.. Зрозумів?

Павлик дуже добре знав, що Кублей не жартує, та хто в селі не чув про скупість та жорстокість цього лихого чоловіка.

– Бідний мій синку! Краще б я до цього дня не дожив, щоб побачити тебе слугою в Кублея, – промовив крізь сльози батько, коли Павлик вперше вирушав до Кублея пасти ягнят, а потім підняв обличчя вгору, ніби до неба говорив, і ридючи промовив: – Ех, якби я міг!.. Якби я міг!.. Не допустив би я свою дитину до цього.

Павлові Дубею, батьку Павлика, два роки тому дерево розщавило ноги. Лікарі були змушені ампутувати їх вище колін. Відтоді він сидить вдома і плете кошики та кошарки з вербових та ліщинових прутів, які йому приносять то Павлик, то його мати. Та рідко продають ті кошики, частіше міняють їх на всякі речі, потрібні коло хати, та на харчі.

– Бодай стільки допоможу, щоб не їв хліб задурно і не був тягарем для вас, – часто зігхав батько.

– Не побивайся стільки, чоловіче. Не помремо з голоду, – заспокоювала його мати Павлика.

Одного дня мати сказала, що домовилися з Кублеєм, щоб Павлик пас його ягнята ціле літо до осені, а за те Кублей виоре їхню нивчину, аби посадити трохи картоплі, та ще й харчів буде давати Павликові щодня.

– Які ж то будуть харчі від Кублея? – зігхнув гірко батько, але погодився, не було що робити.

І так Павлик став Кублеєвим пастушком. Правду кажучи, Кублей мав тільки дванадцять ягнят, а ще дві ягнички були старої Семенихи. За те, що Павлик доглядав за ними, Семениха давала їм раз у два дні по

літрі козячого молока.

Павлик радів, що й він може чимось допомогти батькам, а, окрім того, ще й награтись доскочу з хлопцями.

Ціле літо з хлопцями на толоці, а там – ще й потік, в якому можна купатися.

«Це справжнє царство, – радів Павлик. – Бо наступного року треба буде йти до школи, не буде вже часу гратися, так що бодай цього року погуляю доскочу».

(Далі буде)

Любов ГОЛОТА

ТВОЯ АБЕТКА

Ж ж

Жук учив малих жучат
– Нумо, весело дзижчать!
Прожужукали жучата:
— Не дзижчати, а жувати!

ї ї

Їжак тепер єноту каже:
– Я на голках несу поклажу:
Листок, грибок, суничку свіжу –
для їжачихи доброу їжу.

З з

Знову заскочили
в Зоїну грядку
сіра зайчиха
й зайчатко-малятко.

Й й

Я на гойдалці гойдалась,
моя гойдалка зламалась.
Йойкнула і впала: – Ай!
– Йод на цей випадок май!

И и

Ич, яка ця буква «И» –
з нею і коти – кити!

К к

Кицька Кася – кінозірка, конкурсантка
і модель.
Я зігхаю гірко-гірко й сумно згадую про те,
як моя маленька Каська молоко із рук
пила,
як моя хороша Кася просто кицькою була.

І і

Для Іринки і Лариски
Інна зберегла іриски:
– Я Іринці і Ларисці
подарую по ірисці!

Л л

Лошатко маленьке пою молоком, –
зростає грайливим, баским лошаком,
веселим, сміливим, із вітром у гриві, –
ми будем летіти полями, щасливі.

Марія ЧУБІКА

Золота осінь

Ось уже й настав третій місяць золотої осені. Це листопад, але його ще називають падолистом, тому що він зриває жовто-багряні листочки кущів та дерев. Вони летять, витанцьовуючи в повітрі то вальси, то фокстроти, і нарешті зупиняються на ще зеленій траві й землі. Вони швидко застеляють її теплою ковдрою, яка захистить її в люті морози, а весною перегниле листя удобрює її, щоб селяни раділи в новому році доброму урожаю.

Старожили кажуть, що в листопаді день короткий, як заячий хвіст, бо не встигнеш прокинутися й протерти очі, а вже й темний вечір сунеться-приходить. А ще кажуть, що якщо листопад пізній (пізно опадає листя

дерев), то буде довга й холодна зима.

Цього місяця кущі калини запалахкотіли своїми червоними кетягами, які немов горять на ній і розвеселяють своїми барвами все навкруг.

Листопад позолочує і струнку білу берізку та осіку. А інші дерева скоса поглядають на їх тоненькі постаті.

Вітер-гультай уже розгулявся і вже зірвав велике коричневе листя горіхів, жовті-прежовті довгасті листя верби, червоні ;листки свиду та інших кущів і дерев, які так сумно стоять у садах без своєї оздобы.

Зграйками літають садами горобчики, сороки й ворони, шукаючи поживи: останні яблука, які не впали й цупко тримаються на гілках, зелені зимові груші та жовту айву.

Хитра білочка прибігала по горіхи, щоб забезпечити для себе поживу на всю зиму, бо осінь – багата.

У нашому селі кажуть, що восени й горобець багатий. А ще: Восени ми любуємося гарним лісовим краєвидом, а також осінніми квітами, які цвітуть біля кожної хати:, такими як чорнобривці, жоржини, м'ята та хризантеми, які своїми барвами й запахами зачаровують нас і надають навколишності неймовірної краси.

Прикмети й прислів'я про листопад

У листопаді снігу надус – хліба прибуде.

Якщо сніг ляже на сиру землю і не розтане, то навесні рано і дружно зацвітуть проліски.

Якщо випаде сніг на мерзлу землю, тоді напевно можна очікувати в майбутньому році хороший урожай хліба.

Колі в листопаді небо заплаче, то слідом за дощем і зима прийде.

Комарі у листопаді – бути м'якій зимі.

Листопад не лютий, проте питає, чи одягнутий та взутий.

Як листопад дерев не обтрусить, довга зима бути мусить.

Листопад вересню онук, жовтню син, а грудню рідний брат.

У листопаді сонця, як у старої баби чепуріння.

Ірина МОЙСЕЙ

Осінній сад

Стоїть садок в осінній дрімоті,
 Поринувши у думи сумовиті,
 Як швидко відлетіли теплі дні,
 Промінням сонячним ущерть налиті.
 Під вітру подихом ключим і вогким
 Із віт листки пожухлі опадають,
 Тремтить садок в холодній сірій млі,
 І спогади його лиш зігрівають.
 Він згадує, як рано навесні
 Його пташині співи розбудили,
 Як вітами розсипались бруньки,
 Дзвінкі струмки коріння напоїли.
 А потім вишні, донечки його,
 Мов наречені, одяглися в біле,
 І вранці, як лиш сонечко зійшло,
 Бджілки над ними жваво забриніли.
 Коли ж вечірні сутінки лягли,
 Затьохкало у веснянім розмаї
 Піснями солов'їними. В садка
 Від тої згадки серце завмирає.
 А ще спирає щемно дух йому,
 Коли пригадає грозу травневу
 І гомін благодатного дощу,
 А ще ту ейфорію черешневу,
 Яка наповнила усі його кутки
 Дитячим сробнодзвінним сміхом.
 Як гарно було в літню пору ту,
 Коли у холодочку під горіхом
 Дідусь малим оповідав казки,
 Бувальщини, легенди й небилиці,
 А десь в траві невидимий цвіркун
 Підігравав у ритм йому на скрипці.
 О літо, літечко! Як хороше було!.. –
 Зітхання кронами безлистими майнуло, –

І спека, скроплена дощем, і спів пташок,
 Буяло все, жило, та все минуло..
 В той день, як в небі журавлиний ключ
 Прощальну пісню відспівав журливо,
 Із ним і літо відлетіло в даль,
 А в сад ступила осінь неквапливо.
 Оглянувши дбайливо все довкруг
 В отриманім від літа володінні,
 Рішуче взялася до діла, щоб
 Завести правила нові – осінні:
 Вона добавила в повітря аромат
 Румянобоких груш і яблук спілих
 І солодом налила виноград,
 І натрусила міх горіхів зрілих.
 А поки люди метушилися у садку,
 Дарунки щедрі осені збирали,
 Вона дістала фарби золоті –
 І крони всі багряним запалали.
 Що сталось потім, сад не зрозумів:
 Чому враз посіріла неба просинь?
 І звідки вітер той холодний прилетів?
 Чому заплакала дрібненько осінь?
 Змарніло золото багряних крон,
 Додолу впало, оголивши віти,
 І посмутнілий, посірілий сад
 Тепер лиш можуть спогади зігріти...

Так гріючись у спогадах своїх,
 Садок у сон поринув неквапливо
 Й незчувся він, коли прийшла зима,
 Вона ж укутала його дбайливо
 У ковдру білосніжну і пухку,
 Щоб сон його був тихим і щасливим,
 Допоки не повернеться весна,
 Його розбудить щебетом пташиним.

Цікаво знати!

Приголомшливі картини на листі

А коли листок перетворюється не тільки на квітку, а у справжній витвір мистецтва!? Існує неймовірне мистецтво – різьба по листі дерев. Милуватися шедеврами на такому витонченому та крихкому матеріалі без захоплення просто неможливо. І як тільки вдається майстрам вирізати на маленькому листку настільки чіткі та детальні картини?

Дивовижно – цілий світ поміщається в невеличкому тендітному листочку!

Вперше створювати картини в такий оригінальний спосіб вигадали китайці. Родоначальником мистецтва різьби по листю вважають жителя цієї країни – Хуана Тай Шаня. Саме він почав вирізати прекрасні зображення на листі. А в 1994 році його творчість занесли до Книги рекордів Гіннеса.

Виготовити картину на листку – справа нелегка. Пізньої осені художники вирушають у парк чи до лісу в пошуках хорошого, не пошкодженого комахами листя дерева Чинар. Воно напрочуд схоже на кленове, проте значно міцніше і товще.

Цілих 10 місяців знадобиться майстрові,

аби як слід висушити знайдені листки.

Потім їх п'ять годин кип'ятять у спеціальному розчині. Так листя очищується від небезпечних бактерій, які з часом

можуть зашкодити картині. Та найцікавіше залишається попереду – більше 60 етапів обробки проходить листок, щоб стати ось таким неповторним шедевром. Уявляєш,

наскільки обережним повинен бути майстер, аби не пошкодити крихке «полотно»? Деякі художники заповнюють, що найскладнішим етапом створення картини є сушіння листка. Саме тоді близько 60% листків ламаються. Ось таке воно, витончене і захоплююче мистецтво різьби по листі.

Уявляєш, наскільки обережним повинен бути майстер, аби не пошкодити крихке «полотно»? Деякі художники заповнюють, що найскладнішим етапом створення картини є сушіння листка. Саме тоді близько 60% листків ламаються. Ось таке воно, витончене і захоплююче мистецтво різьби по листі.

Уявляєш, наскільки обережним повинен бути майстер, аби не пошкодити крихке «полотно»? Деякі художники заповнюють, що найскладнішим етапом створення картини є сушіння листка. Саме тоді близько 60% листків ламаються. Ось таке воно, витончене і захоплююче мистецтво різьби по листі.

Уявляєш, наскільки обережним повинен бути майстер, аби не пошкодити крихке «полотно»? Деякі художники заповнюють, що найскладнішим етапом створення картини є сушіння листка. Саме тоді близько 60% листків ламаються. Ось таке воно, витончене і захоплююче мистецтво різьби по листі.

Підготувала Л. МИХАЛЕЙКО

Загадки

Коли це буває,
Що клен запалає?
А прихопив морозець
Та повіяв вітерець,
Весь вогонь на землю впав,
Зовсім клен без листя став.

(Восени)

Калі з неба,
Дахів, стріх,
Дощ холодний,
Перший сніг,
Почорнів без листя сад.
Що за місяць?

(Листопад)

Листя жовте облетіло,
Парки та сади укрило.
Та поглянь на гілочки,
Що горять, немов свічки...
Восени зачервоніла
Рясно-рясно...

(випадо́д)

Знизу клин
Зверху млин.
Тече вода
А їй не біда.

(Парасолька)

В'ятнамська народна казка

Голова велика - та нерозумна, а мала - та кмітлива

Якось слон, гуляючи в лісі, зустрів тигра. Привітались вони один до одного, розпитали про дім, про рідню, як велить звичай, а потім тигр і каже:

– В цих горах і лісах усі нас бояться, геть усі звірі тремтять від страху, тільки-но нас побачать. Ану-бо позмагаймося з тобою, визначмо, за ким буде першість! Якщо ти згоден, то давай стрибати через отой струмок. Хто не перестрибне, той завтра прийде на оцю галявину, щоб його м'ясом поснідали або потопталися на ньому ногами. Як ти вважаєш, вистачить у тебе сили змагатися зі мною?

Слон, збагнувши, що тигр під'юджує його, відповів:

– Гарзд! Мені нема чого боятися. Позмагаймося!

Перший стрибнув тигр. Дужий і спритний, він перелетів на той берег, мовби граючись.

А важкий слон не зумів перестрибнути і як шубовсне у воду! Ноги його глибоко угрузли в муляку. Тигр ледве витяг слона із струмка.

Отже, за правилами цього змагання, слон мусив віддати себе тигрові на поживу. Тремтячи від жаху, подався він на галявину. Раптом його гукнув заєць. Слон привітався до зайця, а той – до нього.

Бачить заєць, що слон сумний-невеселий, та й питає:

– Дядьку слон! Чим ви так журитесь? Що у вас трапилось? Розкажіть мені, може, я зумію чимось вам зарадити.

Слон тяжко зітхнув і розповів зайцеві про вчорашнє змагання з тигром.

– Тільки оце я збагнув, що не треба було мені з ним змагатися... Та тепер уже нічого не поробиш.

– Чому ж ви не тікаєте? – здивовано спитав заєць. – Чому й досі тут?

– Ні, я краще вмру, аніж зламаю слово, – відповів слон. Заєць подумав, подумав та й каже:

– У мене є план. Якщо ваша ласка, вислухайте мене.

– Ну, що ж то за план?

– План дуже простий. Тільки ви повинні будете зробити все точнісінько так, як я звелю.

Заєць нарвав листя з дерева, спритно приладнав його собі на голову та на тіло і став зовсім невпізнаний. А тоді запропонував слонові піти разом на галявину.

Коли вони туди прийшли, заєць звелів слонові лягти, задерши ноги, і не ворухитися.

Тигр, уставши вранці, став мріяти про те, як поснідає свіженькою слонятиною. А потім квапливо подав-

ся на галявину. Однак там на нього чекала несподіванка – слон лежав мертвий! А на ньому сидів якийсь дивний звір і, муркочучи, наминав слонятину, аж за вухами в нього ляцало. І цей звір – не більший за кінчик слонячого хобота!

– Оце так! – вигукнув тигр. – Не знаю, що ти там за звір, але ж ти малесенький! І ти посміє їсти мого слона?! Ану забирайся звідси мерщій!

Тигр хоч і показував себе грізним та лютим, проте підійти ближче не наважився. Навіть більше: постоявши якусь хвилину, він повернувся й побіг додому.

Раптом він почув чийсь голос:

– Дядьку тигр, куди це ви поспішаєте? У вас якась нагальна справа?

Тигр підвів голову – аж то мавпа з дерева звислася. Він зупинився, підійшов до дерева й розповів мавпі про те, що бачив на галявині.

У нього аж на душі полегшало, хоч страх і не минув.

– Дядьку тигр! Тут щось не так, – сказала мавпа, вислухавши тигра. – Повертайтеся назад, і я піду з вами. Вдвох ми краще розберемось, що там до чого.

Тигр завагався. Тоді мавпа додала:

– Якщо ви боїтесь, що я підведу вас, утечу, то прив'яжіть мене до вашої ноги.

Мавпа принесла ліану й прив'язала себе до задньої ноги тигра, після чого вони вдвох рушили до галявини.

Побачивши їх, заєць одразу збагнув, що мавпа в тигра за радника. І перше ніж вона розтулила рота, вухатий хитрюга загорлав:

– Де це ти швендяєш? Скільки можна тебе чекати? Твій батько ще відколи винен мені десять тигрів! А ти ото так борги повертаєш? Жду тебе, жду, а ти баришся! Та ще й ведеш мені одного-єдиного тигра! І в кого ти така ледача вдалася? Мені потрібні всі десять одразу! Не приведеш – розірву тебе на дрібні шматочки.

Тигр на смерть перелякався. Він підібгав хвоста та як дремене! Біжить і біжить, не озираючись, аж поки зовсім знемігся. Тільки тоді зупинився, поглянув на прив'язану до ноги мавпу – а вона зуби вишкіряє.

– Ах ти вража мавпо, ти ще й смієшся з мене! – скипів тигр.

А мавпа просто була вже нежива.

Відтоді люди й кажуть: «Голова велика – та нерозумна, а мала – та кмітлива».

І ще: «Так і десять тигрів заборгуєш, мавпачі хитрощі ще не до такого доведуть»

І граємося, і вчимося!

Будильник донечки

(До питання про режим дня і відповідну поведінку)

1. Прочитайте (прослухайте) віршик «Будильник донечки» за Ніною Мудрик-Мриц.

Розбудилось Сонечко
За горбочком,
Глянуло на Півника
Світлим очком.

Стрепенувся Півник наш
І в ту ж пору
Нашорошив пір'ячко
Серед двору.

Під віконцем крикнув він:
– Кукуріку!
Розбудив нам донечку
Невелику.

А в малої донечки
Снів багато,
Ще хотіла дівонька
Довше спати.

Ось уже й поснідала,
Вийшла з хати,
Щоб співаку-Півника
Пошукати.

Здивувався Півник наш:
– «Кажуть люди:
Хто встає ранесенько,
Щасний буде!»

Гніватися донечці
Вже не сила.
Золотим зерном Півника
Погостила.

2. Запам'ятайте зміст віршика і спробуйте переказати його.

Та коли наш Півничок
Славив Сонце,
Повтікали сні усі
Крізь віконце.

Довелося встати вже
Нашій доні,
Помолитись Богові
На іконі.

Ось вдягла сорочечку
І намисто,
І водою личенько
Вмила чисто.

3. Перечитуючи знову віршик, вкажіть, який з малюнків відповідає до прочитаної вами строфи.

4. Проведіть бесіду про те, хто і в який час дня пробуджує вас.

5. Чому корисно вставати рано?

6. Чому донечка погостила півника золотим зерном?

Підготував І. Ребошанка

Розмаляю сторінку

Ще осінь

Слова Івана КОВАЧА

Музика Юрія ПАРАЩИНЦЯ

Cantabile

Ще о - сінь, на - че мідь, ще о - сінь, ще од - на, а
 бе - рег во - че - видь зни - ка на дні без дна. а
 бе - рег во - че - видь зни - ка на дні без дна.

Ще осінь, наче мідь,
 ще осінь, ще одна,
 а берег вочевидь
 зника на дні без дна.

Ще осінь, ще одна –
 весілля моїх ран.
 Немов загроз весна
 сорочка сподівань...

Ще осінь серед нас,
 немов серед Землі, –
 на плечі вона час
 пальтом кладе й жалі.

Ще осінь закипить
 ключами журавлів, –
 в мені ще защемить
 вона дверими слів...

Сніжок

Слова Катерини ПЕРЕЛІСНОЇ

Музика Юрія ПАРАЩИНЦЯ

Allegretto

Сні - гу, бі - лий сніж - ку! По - си - пай до - ріж - ку!
 На - сип ці - лу го - ру бі - ля цьо - го дво - ру!

Снігу, білий сніжку!
 Посипай доріжку!
 Насип цілу гору
 Біля цього двору.

Тут дітки маленькі,
 Гуляти раденькі,
 У них голосочки,
 Як срібні дзвіночки.

Зроби власними руками!

Якщо ти завзятий фантазер та вигадник, то вже напевне не відмовишся виготовити кораблики з пластиліну та природного матеріалу. Ці чарівні осінні вироби кого завгодно змусять замилуватися, особливо якщо пустити їх за водою у річку, озеро або швидкий струмочок.

Знадобиться зовсім небагато: пластилін, горіхова шкаралупа, листочки, тоненькі палички-щогли.

1. Розколи горіх на дві частини та вичисти серединку. Обов'язково поласуй смачними зернятками!

2. На дно горіхового кораблика приліпи клубочок пластиліну, встав паличку-щоглу з листочком-вітрилом. Зверху прикріпи ще одну пластилінову кульку.

Листочок обирай на свій розсуд. На

щастя, листопад подарував нам багатий вибір. А якщо візьмеш паличку з ягідкою, то щогла буде прикрашена червоним прапорцем.

Поглянь, яка краса у нас із тобою вийшла!

Тепер можна поринути у далеке плавання! В домашніх умовах, для маленьких братика чи сестрички, можна створити справжній морський бій у невеликій ємкості з водою.

Тож – наші пригоди і гра починаються!

Підготувала Л. МИХАЛЕЙКО

1. Отримайте число 100 з допомогою п'яти цифр «5».

$$(2 + 2 + 2 + 2) \times 2 = 100$$

2. Отримайте число 100 із восьми цифр «8».

$$88 + 8 + (8 + 8 + 8 + 8) : 8 = 100$$

Шаради

1. Із «н» – це частина доби, із «п» – це те, що гріє щозими.

2. З «и» я плаваю у морі, з ~~н~~^и~~д~~ - ~~ш~~^и~~д~~ «і» – люблю мишей в коморі.

3. З «к» на клумбах розцві- ~~к~~^и~~л~~ - ~~к~~^и~~л~~ тають, а без «к» - з дерев зви- сають.

квітн - вітн

4. З «в» – на голові, з «к» – виростає із землі.

волося - колосся

5. З «м» – на городі росте, з а «р» – у воді живе.

мрк - брк

Квадрат

	1	2	3
1			
2			
3			

- «Дзвоник» дійшов до цього ювілейного числа.
- Там молотили жито, пшеницю, овес.
- Орган зору.

Подав К. КУРЕЛЮК

Людмила МІХАЛЕЙКО

Нерішучий каштан

Листопад легко впізнати,
Не потрібно й мудрувати,
Бо цей місяць те і знає –
З дерев листя осипає.

Тихо лист летить додолу,
Вже не повернеться ніколи.
Вітер спроби робить марно:
Дмухає, здійма... – задармо!
От, ще часом глухий стук
Ледве чутно: тук... та: тук...
Це ж каштанами каштан
В землю б'є, як в барабан.
Каштан – дерево крислате,
Листям різбленим багате.
Міцний стовбур, пишні віти,
Навесні, мов свічки, – квіти.

Літом теплим з тих
квіток

Росте колючий
кожушок.

А каштани
в листопаді

Ті кожухи
скинути раді.

Тісна схованка лиш
трісне –

Плід у світ з'явився вмисне*.

Довго лискучими бочками
Ще зиркає поміж листками.

Треба відважитись стрибнути,
Але: «Куди?» – важко збагнути.

В якусь-то мить, таки зібрався;
Зробив ту спробу... – обірвався!

Впав, покотився по землі,
А хтось підняв і взяв собі.

Колись в кишені ненароком,
Знає каштан той дотиком.

Натрапить на бочок кругленький,
Такий гладенький, холоденький.

День непогожий світлим стане:
Стрибок рішучий був у каштана!

*ВМИСНЕ, присл. з певною метою, з певним наміром; навмисно.

Тішаємося нашими дітьми!

Любі діти!

Ось і минув падолист. Останній осінній місяць. А з ним повсюди замовкло, притихло. Все збирається наче на довгий відпочинок. Ліс почорнів на дощ, із гір війнуло прохолодою, небо затулилось хмарами. Тільки школярі щоранку сунуть тихомовно до школи. Вони теж очікують канікул. Швидко заметляють вітри, сипне сніг, а там і свято. Санки, лижі, grindжолы, сміх, свист, радісні вигуки. Бо вже зима. А з нею колядки, мерехтіюча у вогнях ялинка. І радість. Невимовна радість.

**Ясмiна Свiтлана Бевка,
1 рiк, с. Луг над Тисою**

**Янiс Саша Бевка,
2 мiсяцi, с. Луг над Тисою**

**Денiса-Лумiнiца Гордей, 7 рокiв,
с. Катирлез (Святий Георгiй)**

**Вихованцi Караорманського дитсадочка Денiса Глiс (4 рокi), Амалiя
Платон (5 рокiв), Антонiо Платон (5 рокiв), Марiя Савенко (5 рокiв)**